האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא אמר ליה כיון דמקבל עליה זולא קרוב לזה ולזה הוא: **מתני'** [א]המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית: **גמ'** אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ [א]שאמרו [ב]הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר מאי קמ"ל תנינא המלוה את חבירו לא ידור בחצירו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית אי ממתני' הוה אמינא הני מילי בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא [ג]קמ"ל איכא דאמרי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלויני ודור בחצרי צריך להעלות לו שכר מ"ד הלוהו כל שכן הלויני ומ"ד הלויני אבל הלוהו לא מ"ט כיון דמעיקרא לאו אדעתא דהכי אוזפיה לית לן בה [ב]רב יוסף בר חמא תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי ועביד בהו עבידתא א"ל רבא בריה מ"ט עביד מר הכי א"ל אנא כרב נחמן סבירא לי דאמר רב נחמן [ג]עבדא נהום כריסיה לא שוי א"ל אימור דאמר רב נחמן כגון דארי עבדיה דמרקיד בי כובי עבדי אחריני מי אמר א"ל אנא כי הא דרב דניאל בר רב קטינא אמר רב סבירא לי דאמר [ד]התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור

דניחא

קרוב לשכר. אם יקרה: **רחוק להפסד.** אם תקפה לא מקבל עליה. ותניא בפירקין (ד' ע.) קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע דשקיל רבית דכיון דאיהו מקבל עליו אחריות המקח נמצא שאין זה מכר ומעות הלואה הן אצלו וקריבות השכר מחמת רבית הוא: ה"ג **כיון דקביל עליה זולא קרוב לזה ולזה הוא: אע"פ שאמרו.** בבבא קמא פרק שני (ד' כא.): **אינו צריך להעלות לו שכר.** ואוקימנא בחצר דלא קיימא לאגרא אבל האי גברא שדר בה עביד למיגר בית לדירתו דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר: **בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר.** המלוה הזה היה שוכר אחרת אם לא מצא זה דהוה ליה הוא נהנה ובעל חצר חסר דהא קיימא להכי שהיה משכירה לאחרים: **אבל חצר דלא קיימא לאגרא.** דהוה ליה זה לא חסר: **וגברא דלא עביד למיגר.** דהוה ליה זה לא נהנה דבלאו הכי נמי לא הוה מיגר שיש לו אחרות: **קא משמע לן.** דמיחזיא כרבית. ויש ללמוד מכאן שאסור להלוות על בית ולדור בו אפילו בנכייתא דתנן לא ישכור ממנו בפחות. ולא דמי למשכונא של כרם (לקמן ד' סז:) דהתם זימנין דלא שקיל ביה מידי ואפי' הכי מנכי ליה והוה ליה קונה את הפירות בנכייתא זו על הספק אבל כאן זה נהנה תמיד ואין כאן ספק נמצא שוכרה בפחות: **מאן דאמר הלוהו.** ולא קצץ עמו על מנת לדור ואפילו הכי אסור: **כ"ש הלויני.** דקצץ לו דירת הבית בתורת רבית: **אבל הלוהו לא.** ומתניתין כדקצץ ליה או בשעת מתן מעות או לאחר כן: **תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי.** מחזיק בעבדיהם של בעלי חובות שלו וכופם לעשות מלאכתו: **נהום כריסיה.** לחם מאכלו והריני זנו ביום מלאכתו: **דארי עבדיה.** כך שמו: **דמרקיד בי כובי.** ליצן היה ומרקד בחנויות לשתות יין:

דלא

האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא. וא"ת תיקשי ליה ממתני' (לקמן עג:) דילא השער פוסקין דהתם נמי אין הלוקח מפסיד כלום בתקיפה וי"ל דשאני התם כיון דאין הפירות [ד]מצויין ללוקח אין ניכר שיהא קרוב לשכר ורחוק להפסד ופוסק עמו על הגדיש (שם) וברייתא דרבי אושעיא דקתני (לעיל ד' סג.) יש לו מותר איכא למימר דאם מתקלקל כל הגדיש או כל חיטין שיש לו אין נותן לו אחרים אלא מאותם וכן משמע לקמן (ד' עג:) דקאמר מעיקרא דחלא חלא ואחלא לא יהבי משמע דקלקול אחר דלאו חימוץ הוו מקבלי ומיהו נראה קצת דפוסק על הגדיש הוי דומיא דפוסק על שער שבשוק שאין הלוקח מפסיד בשום ענין ומכל מקום לא קשה דהתם יכול המוכר לתת לו חטין אחרים ואלו שיש לו מסתברא דיכול לאוכלם ולא מהני יש לו אלא לענין היתר פסיקה בלבד ורבנן דיהבי זוזי אחמרא משמע דקלקול אחר בר מחימוץ הוו מקבלי היינו לפי שהיו סומכין על יין של בעלי כתים דוקא ולא היו יכולין לקנות מן השוק אחר וליתן להם: **ולא** ישכור הימנו בפחות. פי' בקונטרס בגמרא דיש ללמוד מכאן שאסור להלוות על הבית ולדור בו אפילו בנכייתא דתנן לא ישכור הימנו בפחות ולא דמי למשכונא של כרם (לקמן ד' סז.) דהתם זימנין דלא שקיל מידי ואפילו הכי מנכה ליה והוה ליה קונה פירות בנכייתא על הספק אבל בבית נהנה תמיד ואין כאן ספק ונמצא שוכר בפחות [א] ור"ת אמר ° דבית נמי זימנין דלא שקיל מידי או נופל או נשרף או שלא יצטרך לו אלא בין בית בין שדה היכא שאינו מלוה מעותיו עליהם אסור בפחות לאכול הפירות ולדור בבית דבהכי איירי מתני' מדקתני המלוה את חבירו לא ידור בחצירו ולא קתני המלוה על חצירו של חבירו ° אבל היכא שהלוה על הבית או על השדה מותר בנכייתא דאין מפסיד בעל שדה ובעל חצר דבלאו הכי לא יוכל להשכירו לאחרים שזה מחזיק בו במשכון וקשה דאטו לפי שזה מוחזק במשכון ירקבו הפירות ולמה לא יוכל הלוה למכור פירותיו ולפרוע חובו או יקח המלוה פירות עצמם בחובו ויש לתת טעם אחר לדבריו דכשמלוה על הבית או על השדה שרי טפי בנכייתא דהוי כאילו השדה בידו בתורת מכר כל אותן השנים כדאמרינן לעיל (ד' סג:) גבי משכנתא בלא נכייתא אינהו בתורת זביני אתו לידיה ומיהו בערכין (ד' לא.) דקאמר רבית גמורה היא והתורה התירה משמע כפירוש הקונטרס דבבית לא שייך תיובתא ושום ספק מדמשיב ליה רבית גמורה דבשדה בלא נכייתא לא משיב לה לעיל אלא אבק רבית ולפירוש רבינו תם צ"ל דה"פ רבית גמורה היא מדרבנן ולפי שהתורה התירה בהדיא לא רצו להעמיד שם חכמים דבריהם ומתני' דקתני כעין רבית ואינה רבית יש לפרש אינה רבית אפילו מדרבנן וצריך לדחוק ולפרש לרבא דאע"ג דההוא תנא סבר דלד אחד ברבית שרי אפילו מדרבנן מ"מ סבר רבא דלית לן למימר שיתיר ר' יהודה לד אחד אפי' מדרבנן כל כמה דלא מפרש בהדיא ומה שדקדק רבינו תם מדלא קתני המלוה את חבירו על חצירו מכלל דאיירי כשלא הלוהו על חצירו אין זה דיוק דבפרק השולח (גיטין ד' לז. ושם ד"ה אלא) גבי הא דקתני המלוה את חבירו על המשכון אינו משמט פריך אלא מעתה הלוהו ודר בחצירו הכי נמי דלא משמט והתם בעי למימר הלוהו על חצירו דאפילו הלוהו על חצירו משמע כדאמרינן לקמן (ד' סז:) האי משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטתו ועוד דאי לא אהלוהו על חצירו פריך אמאי נקט חצר הוה ליה למינקט מטלטלין הלוהו ומשתמש במשכונו הכי נמי דלא משמט אלא ודאי דמשכון דחצר אמשכון דמטלטלין פריך: **אמר** רב נחמן אע"פ שאמרו בו'. בפרק כילד הרגל (ב"ק ד' כא.) גבי ההוא גברא דבנה אפדנא אקלקלתא דיתמי דקאמר לימא קסבר רב נחמן הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר המ"ל אם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דהכא אלא לא קאי התם הכי ועוד דהכא מיירי בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוי זה לא נהנה וזה אינו חסר כדמסיק: **אבל** חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קא משמע לן. כהאי לישנא קמא דאפילו הלוהו אסור קיימא לן כלמולה רבא מיניה בסמוך והשתא קשה דאדם שמלוה לחבירו וכי אסור לעשות לו שום טובה שבעולם לא מיבעיא דברים שאין רגילות להשאיל חנם כגון בית או סוס וביולא בהן דאסור להשאיל למלוה אפילו הוא אוהבו כל כך דבלאו הכי היה משאיל אלא אפילו דברים שרגיל להשאיל חנם לאחרים שאין רגילות ליטול שכר מהם יהא אסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דמסיק דאסור וי"ל דדוקא במילי דפרהסיא ואוושא טובא אסר הכא כולי האי כגון לדור בחצירו ולתקוף בעבדו אבל להשאיל כליו או סוסו מותר כיון דבלאו הכי נמי הוה משאיל לו ודיקא נמי דנקט במתני' חצירו ולא נקט ולא ישכור את כליו או בהמתו בפחות ועוד י"ל דדוקא לדור שלא מדעת חבירו אסור בכל ענין אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דכיון שלא ברשות עושה נראה דעל המלוה סומך שבשבילו יסבלו הבעלים אבל מדעתו לא אסור אלא בדבר שלא היה עושה לוה למלוה בלא הלואה דומיא דהקדמת שלום דסוף פרקין (ד' עה:) שאין אסור אלא כאותו שלא היה רגיל מקודם לכן להקדים ובהכי איירי מתניתין כדמשמע הפשט דאיירי במלוה הדר מדעת לוה ולא אסור אלא בחצר דקיימא לאגרא וכן משמע מדקתני לא ישכור הימנו בפחות ומשמע נמי דמתחילת דירתו שוכר הימנו מדעתו והא דקא מסיק קמ"ל לא בעי למימר קא משמע לן דמתניתין איירי אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא דמתני' לעולם איירי בדקיימא לאגרא כיון דמדעתו נכנס[ה]:

ניחא

עין משפט
נר מצוה

לה א מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ג ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג לאוין קצג טוש"ע י"ד סי' קסו סעיף א:

לו ב מיי' פ"ג מהלכות גזילה ואבידה הל' ט סמג עשין עו טוש"ע ח"מ סי' שסג סעיף ו:

לז ג מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ג סמג לאוין קצג טוש"ע י"ד סי' קסו סעיף א:

לח ד מיי' פ"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה ו סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסג סעיף ד:

מסורת הש"ס

א) ב"ק כא. גו., ב) שם לז., ג) [גיטין יב. ע"ש], ד) נ"י ר"ת הפירות שלוקח כעין אין ניכר וכו', ה) [ועי' תוס' ב"ק גו. ד"ה הלוהו].

* * *

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא וכו' דבית נמי זמנין דלא שקיל. קשה לי הא אם יפול לא יהיה הנכייתא רק לפי ערך שדר בו כמו בשוכר חמור ומת באמצע הדרך לקמן דף פט ע"א ואם נימא דענין נכייתא לא הוי כדרך זה ולא נחשב לפי ערך שדר בה א"כ ממילא יש לקיים יסוד תוקף דרש"י ובאמת גם בית יהיה מותר בנכייתא דאם יפול או ישרוף יפסיד ושאני הכא דלא ישכור לו בפחות דבשכירות ליכא מקום שיפסיד דאם יפול או ישרוף יתן לו השכר רק עד זמן ההוא לפי ערך וצ"ע: בא"ד אבל היכא שהלוה על הבית. עיין לקמן דף ע ע"ב תוס' ד"ה אין:

* * *

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ולא. ור"ת כו'. נ"ב וכ"פ הטור ורמ"א אבל דעת הרמב"ם כרש"י ועוד חילק בלא נכייתא דבשדה הוא אבק רבית ובבית רבית קצוצה ועי' רא"ש סי' לד: